

вищу освіту» [2], на жаль, ніяк не можна назвати інтенсивним. З моменту прийняття цього Закону все ще залишаються недостатньо опрацьованими питання господарської самостійності ВНЗ, а головне – відсутні реальні механізми забезпечення пріоритетного фінансування вищої освіти з бюджетних фондів і захисту прав навчальних закладів у процесі їх взаємодії з органами державного управління.

Прогнозуючи новий варіант надання ВНЗ коштів із державного бюджету, зазначимо, що головною його перевагою має стати диференційований підхід до потреб кожного вищого закладу освіти. Запропонований спосіб фінансування може здійснюватися відповідно до категорій, присвоєних ВНЗ за результатами атестації.

Іншим важливим кроком у зміні механізму державного фінансування вищої державної освіти має стати перехід від центральної структури розподілу бюджетних коштів до децентралізованої. Передання відповідальності за значну частку видатків на освіту місцевим органам управління дасть змогу точніше враховувати потреби конкретних регіональних ринків праці в спеціалістах, а отже найраціональніше розв'язувати проблему конверсії і перепрофілювання великої кількості галузевих вищих навчальних закладів, які розташовані у великих регіональних центрах.

Література:

1. Бюджетна система: підруч. /за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 624 с.
2. Про вищу освіту. Закон України № 1556-18. від 2014 р. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

Слободян Віталій Іванович

ст. гр. Фзм-11, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сидор І.П.

СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ ТА РОЛЬ БЮДЖЕТУ У ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ

Найважливіше завдання, яке стоїть перед людством у ХХІ столітті, полягає у досягненні такого рівня розвитку, вихідною і кінцевою метою якого стала б людина з усіма її різноманітними потребами і проявами. Це означає зростання ролі соціальних факторів у вирішенні глобальних проблем людства. До загальних закономірностей розвитку сучасного суспільства слід віднести об'єктивний процес посилення соціальної

орієнтації економічних систем, підпорядкування економічної політики завданням розвитку людини [1, с. 28].

Стаття 1 Конституції проголошує Україну демократичною, соціальною правовою державою. Ця конституційна норма виступає фундаментальним принципом, що завдає вектор суспільного розвитку. Світовий досвід свідчить про те, що конституційно проголошують себе соціальними ті держави, які не тільки зобов'язуються гармонізувати інтереси особистостей, соціальних груп і всього суспільства, виключити їх антагоністичне протиставлення та підкорення одне одному, а й проявляють політичну волю щодо послідовного втілення в життя цих зобов'язань. Зважаючи на вище сказане, доцільно розглянути соціальну функцію держави через призму функціонування соціальної держави, а відтак її єдиним джерелом фінансування виступають бюджети різних рівнів.

В Україні схвалено Концепцію соціальної держави, яка передбачає закріплене в конкретних механізмах реалізації системне визначення найважливіших цілей, принципів, пріоритетів держави щодо забезпечення суспільного прогресу. Запорукою її реалізації виступають: консолідованість суспільства та виваженість практично-політичних дій органів державної влади, громадських та суспільних об'єднань, високорозвинений економічний потенціал держави, внутрішньополітична стабільність. Розвиток соціальної держави значною мірою зумовлюється також моральними чинниками.

Головним атрибутом соціальної держави є реальна відсутність бідних, а не декларативне проголошення допомоги соціально уразливим верствам. При цьому добробут забезпечується не тільки і не стільки перерозподілом власності одних на користь інших, а головним чином стимулюванням і забезпеченням активної та ініціативної діяльності всіх громадян [4, с. 20].

Світова практика свідчить, що на сьогодні дієвими є два способи забезпечити соціальну захищеність громадян: по-перше, держава сама здійснює перерозподіл національного багатства шляхом фінансування соціальних програм; по-друге, держава надає громадянам можливість забезпечити себе пенсією, коштами на випадок хвороби тощо, а також надає право вибору тієї чи іншої соціальної послуги на ринку [2].

Концепція соціальної держави України на порядок денний ставить завдання щодо скорочення функції держави у соціальному забезпеченні і посилення ролі соціального страхування.

Сутність концепції соціальної держави полягає у наступному:

- упорядкування життя суспільства на принципах гуманізму;
- пом'якшення гри ринкових сил, забезпечення кожному громадянину гідних умов життя, в першу чергу за рахунок розвитку виробництва, його ефективності;

– підтримка відносин між громадянами, між державою та громадянами на основі принципів солідарності та субсидіарності.

Важливим чинником розвитку соціальної держави є трансформація соціальної політики в активну, яка не тільки усуває наслідки соціального дисбалансу, але й передбачає збалансований політичний перерозподіл суспільних благ. Така соціальна політика сприяє перетворенню всієї соціальної сфери у напрямі стабілізації та зростання рівня життя громадян, становлення збалансованої соціально-класової структури з чисельним середнім класом, формування стабільної та ефективної системи соціального захисту і соціального забезпечення. Це буде забезпечувати перехід до функціонування соціальної сфери у режимі динамічної рівноваги і стабільності.

Соціальна держава – це правова демократична держава, що проголошує вищою цінністю соціальну справедливість. Це форма організації суспільства, що здатна забезпечити соціальний прогрес. Серед її головних пріоритетів – соціальний захист громадян, нейтралізація соціально-економічних конфліктів, дотримання соціальних стандартів та принципів гідного життя для всіх громадян за допомогою розподілу та перерозподілу ВВП [2].

Передумовами становлення соціальної держави виступають: відкритий характер державної влади; гарантована рівність громадян перед законом та право на участь у державному й громадському житті; ринкова економіка; громадянський мир та солідарність. В свою чергу умовами розвитку соціальної держави та її характерними ознаками є:

- демократична організація державної влади;
- високий економічний потенціал, що дозволяє здійснювати заходи з перерозподілу доходів без пригнічення інтересів власників прибутків;
- соціально орієнтована структура економіки, що виявляється у розробці дієвих соціальних програм і пріоритетності їхньої реалізації;
- існування розвиненого громадянського суспільства;
- дотримання моральних норм громадянами і, насамперед – посадовими особами.

Основні напрями діяльності сучасної соціальної держави включають:

- заходи з заохочення економічного зростання (стимулювання попиту на ринку праці, політика цін і доходів тощо);
- перерозподіл національного доходу на користь соціально вразливих верств (за ознакою віку – молодь та пенсіонери, за ознакою статі – жінки, за ознакою фізичних вад – інваліди тощо);
- розвиток доступних для всіх охорони здоров'я, освіти, культури.

При цьому обсяг соціальної допомоги має бути виваженим, бо надмірна соціальна допомога призводить до завищених очікувань,

зниженню мотивації до праці та розвитку психології соціального утримання.

Реалізація принципів та функцій соціальної держави здійснюється за посередництвом бюджету як основного фінансового плану держави, який виступає провідним джерелом фінансового забезпечення декларованих положень.

Фінансування соціального захисту і соціального забезпечення населення, освіти, охорони здоров'я, культури, мистецтва і спорту, державних програм соціального розвитку країни є прерогативою державного і місцевих бюджетів. Вони виступають централізованими фондами грошових коштів держави, які формуються в результаті розподілу вартості ВВП та використовуються на задоволення суспільних потреб громадян, в тому числі і соціальних. Саме тому, фінансове забезпечення виконання соціальної функції державою, що здійснюється за посередництвом бюджетів різних рівнів, називається бюджетним забезпеченням [3, с. 89].

Під бюджетним забезпеченням слід розуміти сукупність форм і напрямів фінансування діяльності держави спрямованої на задоволення соціально-економічних потреб кожного члена суспільства на рівні, який враховує суспільні пріоритети та можливості економіки.

Враховуючи сутність та внутрішні якісні характеристики бюджетного забезпечення соціальних функцій держави, вважаємо за необхідне виокремити його наступні основні принципи:

- економічної обґрунтованості, який полягає у врахуванні реальних економічних можливостей держави в процесі реалізації політики у сфері бюджетного забезпечення надання послуг населенню соціального призначення;

- плановості і прогнозованості, який полягає у використанні бюджетних ресурсів відповідно до розроблених раніше показників;

- комплексного характеру фінансування. Суть цього принципу полягає у необхідності поєднання різних форм у процесі бюджетного забезпечення соціальних послуг, що дає змогу досягти більш повного задоволення суспільних потреб і забезпечити ефективніше використання бюджетних ресурсів;

- ефективності використання коштів означає отримання максимального корисного ефекту за рахунок мінімального або наперед визначеного обсягу бюджетних ресурсів;

- контрольованості, який передбачає використання різних видів, форм і методів бюджетного контролю (в тому числі і індивідуального самоконтролю) за використанням коштів.

Таким чином, соціальна функція держави передбачає забезпечення на державному рівні соціальних благ і послуг населенню, а також

обов'язковість соціального захисту і соціального забезпечення найбільш уразливих верств населення, визначення рівня соціальних стандартів та соціальних гарантій; проведення соціальної політики в держави з метою сприяння зайнятості населення, підвищення його добробуту, рівність доступу кожного громадянина до інтелектуального і духовного розвитку та збереження здоров'я.

Бюджетне забезпечення соціальної функції держави – це сукупність складових соціальної сфери, а також методів, форм, важелів та інструментів, які забезпечують виконання державою соціальної функції. Бюджетному забезпеченню соціальної функції держави, яка на практиці реалізується через видатки державного і місцевих бюджетів на соціальну сферу (освіту, охорону здоров'я, соціальних захист і соціальне забезпечення, духовний і фізичний розвиток) притаманні сукупність методів, важелів, форм і інструментів реалізації.

Література:

1. Крюков О.І. Соціальна політика як необхідна умова функціонування соціальної держави. *Актуальні проблеми державного управління*, 2010. № 1. С. 23-28.

2. Концепція соціальної держави / Центр перспективних соціальних досліджень. URL: <http://cpsr.org.ua> (дата звернення 10.06.2018 р.)

3. Любохинець Л.С. Інституційні аспекти становлення соціальної держави за умов ефективної соціальної політики. *Вісник соціально-економічних досліджень*, 2012. № 1. С. 87-93.

4. Сидор І.П. Бюджетне забезпечення соціальної функції держави. *Світ фінансів*, 2013. № 3. С. 19-29.

Соляник Діана Юрївна

ст. гр. ФМ-11, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доц. Гуналовська М.Б.

НЕПОДАТКОВІ НАДХАДЖЕННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ЗРОСТАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Матеріальна самостійність місцевих органів влади є найважливішим фактором демократичного розвитку держави. Реалізація покладених на них функцій можлива лише тоді, коли вони матимуть у своєму розпорядженні достатній обсяг фінансових ресурсів [2].

В умовах ринкових відносин місцеві бюджети дедалі частіше використовують як інструмент забезпечення належних умов для економічного зростання територіальних громад та як основу ефективного